

A 37511
9(c2)
H 724

Володимир Лобак

ЖУКІВ НА СЛАВУТЧИНІ

ЗМІСТ

Замість передмови	4
Від автора	5
Виникнення села Жуків та його розвиток в епоху Середньовіччя	7
У володінні князів Сангушків	21
Жуків в роки революції та Громадянської війни	34
У роки важких випробувань (колективізація, голодомор та репресії)	46
Воєнне лихоліття (1941-1945 роки)	75
Повоєнна відбудова села (1945-1950 роки)	98
Жуків в 1950-1990 роках	117
Село в роки незалежності	159
Жуківське лісництво	170
Розвиток освіти	172
Медицина в селі	202
Сільська бібліотека та клуб	210
Жуківська Свято-Миколаївська церква	215
Слово до земляків-односельчан	224
Із спогадів Романюк Ганни Юхимівни, 1914р.н.	226
Із спогадів Семенюк Галини Кузьмівни, 1936 р.н.	229
Із розповідей Івана Станіславовича Галицького, 1918 р. народження – працював фельдшером в селі з 1946 р. по 1971р.	231
Із спогадів Баланчук Катерини Василівни, 1934р.н.	232
Із спогадів Романюка Анатолія Олександровича, 1938р.н. – сільського травозна і лісника.	236
Із спогадів Новака Віктора Миколайовича, 1956 р.н.	240
Із спогадів Яремчука Юрія Павловича, 1974р.н.	242
Додатки	244
Список використаних джерел	276

вним картушем і увінчаний золотою сільською короною. Унизу картуша напис "Жуків" і дата "1520".

Лазуровий колір означає озеро, біля якого, за легендою, оселилися перші жителі; зелений – колір поля і лісу. Основна фігура – три колоски і три дубових листки – означає розташування села на межі поля і лісу, водночас нагадуючи стилізовану першу літеру назви. Колоски – символ хліборобства, основного заняття жителів села. Дуб в геральдиці означає незламність, мудрість, довголіття. Корона означає статус населеного пункту. 1520 – рік першої писемної згадки про село.

Квадратне полотнище складається з двох рівношироких вертикальних смуг, на жовтій від древка зелений дубовий листок, на зеленій з вільного краю – жовтий колосок із двома листочками.

Характерно, що за 25 років незалежності України в селі змінився лише третій голова сільської ради. В червні 2012 року районна газета писала: «На що Жукову щастить, то це на сільських голів».

Добру славу залишив тут після себе Петро Васильович Мазур, а нині «біля керма», – молодий старатливий Валентин Самойлюк.

Прикметно, що люди обрали його головою села з-поміж п'яťох претендентів. Жуківчанин від діда-прадіда, Валентин Петрович, донедавна торував педагогічну стежу (і нині не може без школи, за сумісництвом навчає дітлахів біології) й усім своїм здобуткам завдячує незмінному директору Жуківського НВК Василю Івановичу Тончуку. Той перший помітив

Герб

Прапор

цею зробила значний вклад в розвиток культури на селі. Саме їй довелось серйозно займатись питаннями контролю за ходом будівництва нового приміщення, введення його в дію, оснащення необхідним обладнанням та меблями.

З 2014 року клубною установою керує Тетяна Андріївна Козел. Сільською бібліотекою в даний час опікується Наталія Іванівна Ткачук.

Жуківська Свято-Миколаївська церква

Церковний опис від 1806 року свідчить про те, що в 1755 році в с.Жуків було закрито Свято-Троїцьку православну церкву, яка через старість знаходилась в аварійному стані. В цьому ж році поміщиця Кореневська, яка на той час орендувала с.Жуків у князя Януша Олександровича Сангушка, заклала фундамент костелу на початку села при дорозі, яка йшла від містечка Славута до містечка Берездів «на месте возвышенном и приличном» [74,арк.2].

Після смерті поміщиці будівництво костелу припинилось. На прохання селян недобудований костел було передано на облаштування православної церкви. Стараннями прихожан в 1761 році завершено будівництво православної Свято-Миколаївської церкви. Побудована вона на фундаменті, закладеному під костел [74,арк.2].

Ось як описує Жуківську церкву в 1896 році священник Авксентій Назаркевич:

«Свято-Николаевская церковь построена в виде креста, однокупольная. Престолов в сей церкви два. Один в честь Святителя и Чудотворца Николая, а другой боковой в честь Святого Апостола и Евангелиста Иоанна Богослова. Церковь построена из соснового резанного дерева длиною 35 аршин, шириною 31 аршин и в высоту 35 аршин (аршин – 0,711 м. – авт.). Церковь снаружи была обшита досками и окрашена

белыми олеинными красками. Крыша покрыта жстью и окрашена зеленою олейною краскою.

В 1896 году стараниями священника Гвоздиковского на средства прихожан церковь внутри раскрашена олеинными красками, по боках на стенах написано масляными красками 12 исторических больших икон. Утварью и ризницею церковь достаточна. В церкви есть благодатная икона Святителя и Чудотворца Николая над царскими вратами, которая посредством устроенного механизма, в день Святого Николая опускается для прикладывания народа.

На церковном погосте отдельно от церкви построена деревянная колокольня шириною 7 аршин, длиною 7 аршин, вышиною 25 аршин, покрыта жстью и покрашена олеинными красками. Когда и кем построена сия колокольня, из церковной записи невидно. Погост церковный обставлен деревяною оградю...

Причтовые постройки в 1886 и 1888 годах были исправлены и сданы комиссией причту, но некоторые холодные постройки в настоящее время подлежат исправлению и починке. Земли при сей церкви усадебной 2 десятины 135 $\frac{1}{2}$ саж, пахотной в 3-х сменах 34 десятины 106 $\frac{1}{2}$ саж, сенокосной в 3-х сменах 15 десятин 419 саж, под церковным хутором 8 десятин 1010 саж, неудобной 1 десятина 796 саж, под церковным погостом 625 саж, под дорогой 30 саж, всего 61 десятина 1992 саж.

На эту землю имеется план и ерекция, данные князем Романом Сангушко, два старых плана от 1823 года, проект об исчислении православного духовенства 1842 года и новый план от 1857 года. Земля эта находится в близком расстоянии, за исключением 12 десятин сенокоса, который находится в 5 верствах расстояния от села.

Причт пользуется землею спокойно. Кроме пользования землею причт получает жалование от казны, а именно : священник – 300 руб., псаломщик – 50 руб., просфирня – 16

руб.» [74,арк.3].

В 1895 році до Жуківського приходу входили с.Жуків – 106 дворів, с.Ногачівка – 30 дворів, с.Дятилівка – 40 дворів. В Жукові на той час працювало однокласне народне училище в якому навчалось 30 хлопчиків і 2 дівчаток, в Ногачівці і Дятилівці церковно-приходські школи, де відповідно навчалось 15 та 16 учнів. [74,арк.1].

Церковні записи, які збереглись, свідчать про те, що священником при Жуківській церкві до 1814 року був Федір Батуцький, з 1815 року по 1825 рік приход очолював священник Іоанн Зилитинкевич. З 1825 по 1832 рік в Жукові не було свого сільського священника, службу в церкві справляли священники із сусідніх сіл. Такий стан справ викликав справедливе невдоволення прихожан. Після численних звернень селян в 1832 році єпархія прислала в село молодого священника Віктора Зилитинкевича (сина Іоанна Зилитинкевича), який очолював прихід до 1840 року. З 1840 року по 1879 рік священником в церкві працював Михайло Красицький. З покоління в покоління в селянських сім'ях передавались розповіді про велику порядність, чесність та справедливість цієї людини, яка майже чотири десятиліття була мудрим наставником, порадником, вчителем та захисником для своїх парафіян.

В 1879 році священником став Мелетій Гвоздіковський. За одинадцять років керівництва парафією він багато зробив для приведення храму в належний стан. Саме при ньому було заново проведено внутрішній розпис храму, відремонтовано дзвіницю.

В 1890 році приходським священником в Жукові став Авксентій Назаркевич, псаломщиком працював Калістрат Немоловський, просфорнею Анна Ковальська [74,арк.3].

Збереглись записи священника Назаркевича, датовані 1895 роком в яких він характеризує рівень релігійності тодішніх селян:

«Религиозность жуковских крестьян выражается в подде-

ржании по мере возможности своего приходского храма в более благолепном виде, в соблюдении постов в установленные церковью дни, а некоторые возлагают на себя пост в понедельник. Пост в понедельник возлагают на себя вследствие постигшей их какой-то болезни или других несчастных случаев. У исповеди и причастия Св.Тайны все прихожане ежегодно бывают в Святую Четырдесятницу, а некоторые наиболее старые женщины и более религиозные мужчины – исповедуются и приобщаются Св.Тайны во все посты» [74,арк.4].

Про роботу церкви після революції, під час громадянської війни та в період до початку Великої Вітчизняної війни жодних документів не збереглося. Із спогадів селян відомо, що місцевий священник в 30-х роках був висланий із села за антирадянську агітацію. Під час німецької окупації (1941-1944 рр.) в церкві службу справляли священники із сусідніх сіл.

Після визволення села від німецько-фашистських окупантів на місцях почали відкриватись церкви. В травні 1945 року сільська православна община звернулась до місцевих органів влади з проханням перереєструвати її. Під заявою про перереєстрацію поставили свої підписи 22 мешканці села:

1. Ковальчук Микита Степанович – 1877 р.н.
2. Мельник Діомид Семенович – 1887 р.н.
3. Онойко Матвій Костянтинович – 1891 р.н.
4. Ковальчук Микола Григорович – 1888 р.н.
5. Самойлок Іван Матвійович – 1908 р.н.
6. Козлюк Євстафій Григорович – 1892 р.н.
7. Гнатюк Діонісій Захарович – 1887 р.н.
8. Карп'юк Стефанида Йосипівна – 1901 р.н.
9. Стефанюк Трохим Трифонович – 1889 р.н.
10. Семенюк Меланія Савівна – 1898 р.н.
11. Іщук Пилип Іванович – 1889 р.н.
12. Мосійчук Лука Васильович – 1877 р.н.

- 13.Хижавський Ілля Степанович – 1881 р.н.
- 14.Шинкарук Яків Мусійович – 1891 р.н.
- 15.Поліщук Олена Василівна – 1892 р.н.
- 16.Завішальний Трифон Федорович – 1878 р.н.
- 17.Сорока Євстафій Степанович – 1876 р.н.
- 18.Яремчук Семен Степанович – 1880 р.н.
- 19.Самойлюк Федора Федорівна – 1907 р.н.
- 20.Калюжний Сергій Іванович – 1876 р.н.
- 21.Козачук Сава Андрійович – 1926 р.н.
- 22.Калюжний Петро Іванович – 1883 р.н.

25 серпня 1945 року уповноваженим Ради по справах православної церкви при Кам'янець-Подільському облвиконкомі Ільїним під №131 була зареєстрована православна община Свято-Миколаївської церкви с.Жуків [78,арк.1].

В грудні 1945 року на сході прихожан було обрано Церковну раду. Очолив її Яремчук Семен Степанович, він же виконував обов'язки церковного старости, членами ради обрані Сорока Євстафій Степанович та Ковальчук Микола Григорович. До складу ревізкомісії ввійшли Мусійчук Лука Васильович, Семенюк Меланія Савелівна, Мельник Діомид Семенович [78,арк.2].

Протягом 6 років службу в церкві правили священники із сусідніх сіл. З 1951 по 1954 рік священником Жуківської церкви працював Онуфрій Йосипович Сузданець, який перейшов в с.Жуків із с.Понора Славутського району. З 1954 по 1958 рік священником в Жукові був Іоанн Миколайович Димков, а з березня 1958 року по грудень 1959 року службу правив Лука Фадійович Корнійчук.

Автор даного дослідження, який проживав в селі з 1951 по 1968 рік, в своїй книзі «Слід на землі» згадує про сільську церкву 50-х років так:

«Дивом дивним була для нас, малих дітлахів, церква. Ви-

соким, могутнім сторожем стояла вона при в'їзді в село, охороняючи його спокій. Складені із столітніх сосен стіни позеленіли від літ та поросли мохом, тримаючи височезний купол, увінчаний хрестом. І все це було зроблено з дерева, яке виросло в навколишніх лісах, руками місцевих майстрів.

... Вже тепер я роблю для себе висновок, що це ті далекі покоління селян передали нам свою культурну спадщину, свій заповіт берегти віру, а тоді ми з братом зачудовано дивитись на цю велич, слухали її малиновий дзвін. Дорога до церкви вела попри нашу хатину. На цій дорозі, як на білому аркуші паперу, писалась непроста історія людського життя: йшли до шлюбу весільні пари, молоді батьки з кумами несли до хреста немовлят, сумно тягнулись похоронні процесії.

Храм був настільки красивим, що до нього приїжджали люди з навколишніх сіл, особливо на храмове свято – літнього Миколи. В цей день вранці біля церкви збиралось стільки людей з навколишніх сіл, що здавалось, населення села за ніч зросло вдвічі. Священник відправляв урочисту службу, а після служби жителі села розбирали своїх гостей по домівках і розпочиналось частування. Святкування продовжувалось до пізнього вечора» [24,с.57].

Останній раз храм ремонтувався в 1880 році. Дерев'яне приміщення, яке простояло майже двісті років, поступово старіло. В травні 1959 року через те, що будівля знаходилась в аварійному стані, служба в церкві припинилась.

У відповідності з діючим на той час законодавством уповноважений по справах православної церкви при Кам'янець-Подільському облвиконкомі після виїзду та обстеження храму на місці підготував висновок, в якому відмічалось:

«Релігійна община малочисельна, в складі церковної двадцятки залишилось 11 чоловік.

За останніх 2-3 роки церковний дохід склав 7-8 тисяч карбованців. Вінчань немає вже більше чотирьох років, хре-

щень щорічно 12-15, похорон 3-5. Церковна служба припинилась з травня 1959 року. В кінці травня єпархіальне управління зняло общину з обліку.

В селі 360 господарств, клуб, стаціонарна кіноустановка, працює восьмирічна школа, дві бібліотеки (сільська і шкільна). Парторганізація нараховує 17 комуністів, комсомольська організація – 57 комсомольців.

Церква побудована в 1771 році, за роки радянської влади жодного разу не ремонтувалась. Площа храму 485 м², висота 25 м.» [79,арк.7].

8 грудня 1959 року релігійну общину було знято з реєстрації.

В шестидесятих роках розпочалась кампанія по знесенню храмів. Дійшла черга і до жуківської церкви. Ось як згадують про це очевидці:

«В один з осінніх погожих днів сільські активісти на чолі з головою сільської ради та представником з району ввійшли до храму і почали виносити з нього ікони, книги, церковну утварь. Відразу ж зібрались люди, які жили поблизу, потім почали підтягуватись інші жителі села і незабаром церква опинилась в живому кільці. Натовп стояв мовчки, ніяк не реагуючи на заяву представника з району про те, що всі церковні речі і книги, будуть відвезені в єпархію, в інші церкви, де і будуть належним чином зберігатись. Натовп мовчав. Голова сільської ради попросив не чинити перешкод в закритті храму і розійтись. Раптом в повному мовчанні до кучі церковних речей вийшла старенька жінка, підняла ікону, поцілувала її і, притиснувши до грудей, понесла додому. Одна за одною жінки піднімали з землі хто хрест, хто книгу, хто ікону і несли до села. За мить біля церкви не залишилось нікого, крім розгубленої купки начальства. Не віддали люди церковного майна, розібрали по домівках, щоб пізніше повернути до новозбудованого храму» [24,с.57-58].

Приміщення храму довгий час стояло закритим. Із спогадів Яремчука Павла Андрійовича, який в ті часи працював секретарем сільської ради:

«З району на нас весь час тиснули – розберіть церкву. Але в селі ніхто не хотів цим займатись. Керівництво колгоспу заявляло, що то не їх справа, а депутати сільської ради відмовлялись голосувати за те, щоб храм знести. Думаю, що якби навіть і почали її розбирати, то цього не дали б зробити люди. На одній із сесій після довгих розмов порішили: стояла церква понад 200 років, нікому не заважала, хай стоїть і далі, доки не розвалиться».

Якось під час великої грози блискавка влучила в купол. Люди, які жили поруч помітили дим, збили замок, відкрили церкву і загасили пожежу власними силами.

Коли головою колгоспу став М.В. Гвозденко, почали використовувати приміщення церкви під зерносховище.

Хочу сказати, що люди любили свою церкву. Не зважаючи на те, що в церкві майже двадцять років не правилось, що там зберігали зерно, старші люди, коли проходили мимо храму – хрестились».

Після закриття церква простояла ще майже два десятиліття, аж доки від старості в 1971 році купол провалився всередину. Ще міцне дерево розібрали і вивезли на колгоспний двір. А на місці храму довгий час був просто пустир.

На початку семидесятих років на одній із сесій сільської ради було прийнято рішення про будівництво пам'ятника односельчанам, які загинули під час Великої Вітчизняної війни. Частина коштів виділило місцеве господарство, частину зібрали жителі села. На місці пустиря, де колись стояла церква, встановили пам'ятник, а біля його підніжжя на гранітних плитах викарбували імена кожного жителя села, які полягли, захищаючи рідну землю.

В 1991 році на сході громадян села було прийнято рішен-

ня про будівництво нового храму. Ініціаторами і організаторами будівництва стали Володимир Васильович та Ліда Іванівна Веремій, Ліда Микитівна Онойко та інші.

Багато зусиль довелось докласти до того, щоб рішення сходу села перетворити в конкретну справу. Про жертвовну, самовіддану працю селян на будівництві храму можна було б написати окрему книгу. За чотири роки без копійки допомоги з боку держави було зведено стіни храму та піднято купол з хрестом. Наступних кілька років пішло на внутрішні та зовнішні облицювальні роботи.

Організаційну та спонсорську допомогу в будівництві надали голова Славутської районної адміністрації Роздобудько Анатолій Григорович, депутат обласної ради Лисюк Олександр Андрійович, голова Жуківської сільської ради Мазур Петро Васильович, голова селянської спілки «Полісся» Яремчук Петро Миколайович, голови сусідніх селянських спілок Мороз Михайло Євгенович, с.Марачівка, Матвійчук Анатолій Степанович, с.Ногачівка.

15 листопада 1997 року відбулось урочисте відкриття новобудованого храму. Священником в ньому працював отець Василь (Івашенюк Василь).

В 2000-му році спархія направила в село молодого священника Лотоцького Олександра Івановича, випускника Київської духовної семінарії, який до цього працював священником в с.Новоталівка Чаплинського району Херсонської області.

Ось вже 16 років отець Олександр працює священником Свято-Миколаївської церкви с.Жуків. Скромний, принциповий, працюючий він став справжнім наставником для віруючих свого приходу, користується в них заслуженим авторитетом. Чарує своїм співом церковний хор, яким керує його дружина Ольга Миколаївна.